

УДК 69.003

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

*Р. Козак, к. е. н., Ю. Фабрика, к. т. н.
Львівський національний аграрний університет*

Ключові слова: ринкові реформи, будівельна організація, економічна діяльність, бізнес-план, ефективність будівельного виробництва, інвестиції.

Розглянуто проблеми сучасної економічної діяльності організацій, що будуються, в умовах переходу на ринкові реформи. Слід зазначити, що мета і завдання будівельної організації описуються в сучасних умовах. Окрім особливостей і чинників, які впливають на стратегію, формулюється ефективність діяльності будівельної організації. У дослідженні також показані планування у ринкових умовах.

Постановка проблеми. У процесі реформування в Україні відбулися суттєві зміни економічних відносин. Після деяких позитивних зрушень сьогодні розвиваються кризові явища. Особливо криза охопила інвестування. Зниження інвестиційної активності в Україні призвело до скорочення попиту на послуги будівельників, до подальшого руйнування існуючої до 1991 року будівельної індустрії, а також до змін виробничо-економічної діяльності будівельних організацій.

Будівельна галузь сьогодні – це безліч самостійних господарюючих суб'єктів різних форм власності, якими не управляють з одного або декількох центрів. Слід зазначити, що вже з'явився ринок будівельних послуг, змінилася структура будівельної продукції, з'явилися нові форми взаємовідносин між суб'єктами господарювання, змінилися самі будівельні організації. Вони насамперед характеризуються вибраною організаційно-правовою формою, конкретною метою та завданнями, визначеними на наступний і довготривалий термін.

Першочерговими і найважливішими завданнями для будівельної організації в наш час є:

- забезпечення необхідної ефективності (рентабельності);
- створення умов і реалізація функцій щодо виробництва конкурентоспроможної продукції;
- забезпечення фінансової стабільності в частині збереження платоспроможності та виконання своїх зобов'язань.

Тільки з урахуванням цих найважливіших завдань будівельна організація може визначати другорядні цілі, формувати завдання, остаточно приймати стратегічні орієнтири.

У разі обґрунтування будь-яких управлінських рішень, як і в разі визначення мети та завдань, будівельній організації сьогодні необхідно керуватися такими принципами ринкової економіки:

- свобода підприємництва, повна господарська незалежність і право розпоряджатися результатами своєї праці;
- використання різних форм власності з переважаючою приватною власністю;

- вільні ціни, крім тих, що особливо регульовані державою;
- антимонопольність своєї діяльності;
- відкритість внутрішнього ринку та свобода виходу на зовнішні ринки;
- договірні форми взаємовідносин між суб'єктами господарювання.

Наведені принципи і вимоги, що з них випливають, спричинили необхідність здійснити перебудову всіх систем управління та економічної діяльності як у країні, так і в будівельній організації.

Практично необхідно створити систему управління, що ґрунтується на нових критеріях оцінки діяльності, розробити нові форми і методи досягнення кінцевих результатів роботи.

Обговорення проблеми. Вибір стратегії і тактичних підходів будівельної організації сьогодні залежить від таких особливостей:

- недостатня забезпеченість фінансовими ресурсами замовників будівельної продукції;
- зростання цін на будівельні матеріали, конструкції, енергетичні ресурси, транспорт та інші послуги, які призводять до здорожчання будівельно-монтажних робіт і зміни термінів зведення об'єктів;
- перевага горизонтальних зв'язків між суб'єктами господарювання;
- пріоритетність договірних відносин;
- жорсткі умови конкуренції між будівельними організаціями;
- вищі вимоги замовників і споживачів будівельної продукції;
- зміни структури замовлень на будівельну продукцію з перевагою менших за обсягом замовлень, збільшення частки ремонтно-будівельних робіт;
- диверсифікація будівельного виробництва і часте виконання робіт, не пов'язаних з основною діяльністю;
- наявність взаєморозрахунків за виконані роботи готівкою або бартером;
- розширення й поглиблення соціальної нестабільності в країні загалом і в будівельних організаціях зокрема;
- розвиток нових організаційно-правових форм господарювання із залученням до управління акціонерів, пайовиків, інших власників, ускладнення на цій основі системи управління.

Система управління будівельними організаціями залежить насамперед від того, в якій організаційно-правовій формі зареєстрована будівельна організація й які важелі державного регулювання на неї діють.

Як відомо, існує декілька форм прямого і непрямого державного регулювання, але для будівельних організацій найбільший інтерес становить соціальне регулювання. Воно охоплює питання трудових відносин, соціальних гарантій зайнятості, розробки соціальних нормативів.

У своїй економічній діяльності будівельні організації повинні враховувати також вплив чинників зовнішнього середовища, які можуть нести певну загрозу для виконання поточних і стратегічних завдань. До чинників зовнішнього середовища слід зарахувати економічні (залежать від економічного розвитку країни), політичні (прийняття законів), міжнародні (врахування іноземних інвестицій), ринкові (їх багато, але найважливіші — рівень доходів населення, зміна термінів служби основних фондів, розвиток ринку будівельної продукції та ін.), технологічні (вдосконалення технології, використання

сучасних засобів праці, вдосконалення проектування тощо) і чинники конкуренції (конкуренти внутрішні і зовнішні).

Суттєвим чинником, що впливає на підприємницьку діяльність, є чинник ризику, без якого важко уявити ринкове середовище. Під ризиком слід розуміти загрозу того, що підприємець (підприємство) зазнає витрат більших, ніж передбачено проектом, планом, програмою, або отримає доходи, нижчі від тих, на які він розраховував під час реалізації проекту.

Щоб успішно виконати перелічені функції, які повинні самостійно здійснювати будівельні організації в сучасних умовах, однією з найважливіших особливостей їх економічної діяльності є планування (як стратегічне, так і поточне).

Тепер кожен, хто займається виробництвом чи будь-яким видом підприємницької діяльності, повинен сам уміти ефективно планувати свою справу. Адже планування — це не лише постановка питання, а й розробка механізму та етапів його вирішення. Інакше кажучи, це процес творчого усвідомлення майбутнього будь-якого бізнесу. Успішному досягненню цих цілей сприяє бізнес-планування.

Бізнес-план — це детальне обґрунтування переходу виробничо-господарської системи в якісно новий стан. Це „правила гри” для будівельних організацій, в яких визначені способи досягнення кінцевих результатів організації, це своєрідний проект фінансування.

Бізнес-план можна розробляти як певну функцію стратегічного плану, його розділи можуть замінити окремі етапи поточного плану. Його можна розробляти як самостійний план, він навіть може замінити стратегічне й поточне планування. Але найчастіше в наш час його розробляють для вирішення питання, започаткувати чи розширити справу, тобто для розкриття доцільності проектних рішень, доведення доцільності вкладання інвестицій у проекти.

Бізнес-план потрібен усім: як підприємцям-початківцям, крупним або зростаючим будівельним організаціям, тобто безпосереднім виконавцям, так і тим, хто братиме участь у виробництві (сумісники, субпідрядники), а особливо стороннім інвесторам. Адже він дає змогу чітко усвідомити, в якому напрямі слід розвиватися будівельній організації, як швидко і з залученням яких додаткових ресурсів можна досягти окреслених цілей, де взяти ці ресурси, а також, як зменшити можливі випадковості та ризики, наскільки ефективним і чи взагалі доцільним буде розвиток того чи іншого напрямку діяльності.

Саме бізнес-план визначає та обґрунтовує довготривалі цілі. Це документ — програма ведення справи, з яким потрібно звіряти свої досягнення. Бізнес-план підсумовує ділові можливості і перспективи, які може реалізувати існуюча команда керівників. Проте необхідність розробки бізнес-плану цим не обмежується.

Останніми роками в економічний лексикон увійшли і вже стали звичними такі поняття, як акціонерні товариства, спільні підприємства, інвестиції та кредити. Адже зрозуміло, що в ситуації дефіциту власних коштів багатьом підприємствам та організаціям необхідні додаткові зовнішні внески. Це, зокрема, стосується новоутворених будівельних фірм та організацій, які мають хороші ідеї й бажання працювати, але позбавлені достатнього фінансового забезпечення для реалізації своїх цілей, а також тих підприємств, що функціонують давно, але зараз, без фінансової підтримки держави, не можуть власними коштами піднести будівельне виробництво до рівня світової якості. З іншого боку, економічні перетворення, які так поволи, але все-таки відбуваються в Україні, рано чи пізно привернуть увагу іноземних інвесторів. Безумовно, вони мають бути впевнені у професіональному підході наших фірм до свого бізнесу. Власне саме професіонально

складений бізнес-план здатний привернути увагу інвесторів. Зараз в Україні існує низка іноземних і вітчизняних інвестиційних банків і фондів, які не ставлять за мету викупити повністю і взяти на себе керівництво тим чи іншим підприємством. Тому, надаючи довгострокові кредити чи інвестуючи кошти в якесь будівництво, вони хочуть переконливості в реальності досягнення поставлених цілей, в ефективності використання коштів. І, навпаки, відсутність бізнес-плану або недостатня його продуманість будуть найімовірнішими причинами відмови в наданні ресурсів.

Отож, кожне підприємство чи фірма, що має потребу у фінансових ресурсах для реалізації інвестиційних проектів, реорганізації та модернізації будівельного виробництва, фінансуванні оборотного капіталу чи створення нового підприємства, може звертатися у фінансову організацію, лише подавши бізнес-план.

Це, звичайно, стосується також надання кредиту комерційним банком. Необхідно переконати банк у надійності вкладання коштів, а також у здатності підприємства повернути наданий кредит у зазначений термін на визначених умовах.

Щодо тих підприємств, які від державної форми власності переходять в акціонерні товариства, то для них бізнес-план необхідний для залучення потенційних акціонерів.

Бізнес-план має вирішальне значення для досягнення домовленості з основними та новими постачальниками і клієнтами. Адже потенційні партнери також побажають ознайомитися з бізнес-планом, щоб на основі його аналізу оцінити можливість реалізації взаємовигідних проектів.

Висновки. Як бачимо, економічна діяльність будівельних організацій в умовах кризи вимагає титанічних зусиль, щоб запобігти банкрутству, сприяти збереженню робочих місць і бути рентабельними.

Бібліографічний список

1. Гойко А. Ф. Методи оцінки ефективності інвестицій та пріоритетні напрями їх реалізації / А. Ф. Гойко. – К. : ВІРА, 1999. – 320 с.

2. Николаев В. П. Введение в рыночную экономику строительства / В. П. Николаев – К. : Будівельник, 1991. – 84 с.

Козак Р., Фабрика Ю. Особенности экономической деятельности строительных организаций в условиях экономического кризиса

Рассматриваются проблемы современной экономической деятельности организаций, которые строятся, в условиях перехода на рыночные реформы. Следует отметить, что цель и задание строительной организации описываются в современных условиях. Кроме особенностей и факторов, влияющих на стратегию, формулируется эффективность деятельности строительной организации. В статье также показаны планирования в рыночных условиях.

Ключевые слова: рыночные реформы, строительная организация, экономическая деятельность, бизнес-план, эффективность строительного производства, инвестиции.

Kozak R., Fabryka Yu., Peculiarity of economic activity of building organizations in the conditions of economic crisis

In the article the problems of modern economic activity of building organisations in the conditions of transition to market are examined. It should be noted that the purpose and tasks of building organization in modern conditions are given. Besides peculiarities and factors, influencing on strategy, approaches and efficiency of building organization activity nowadays are stated. Planning in market conditions has been shown in the article.

Key words: market reforms, building organization, economic activity business-plan, efficiency of building production, investments.